

3

Vragenuur: Vragen Boucke

Vragen van het lid Boucke aan de minister voor Klimaat en Energie over **het bericht "Als Rusland de gaskraan dichtdraait, kan Europa dat niet zomaar opvangen"**.

De voorzitter:

Dan gaan we nu naar de heer Boucke van D66. Hij heeft een vraag aan de minister voor Klimaat en Energie, die ik ook van harte welkom heet, over het bericht "Als Rusland de gaskraan dichtdraait, kan Europa dat niet zomaar opvangen". We wachten nog heel even totdat de minister heeft kunnen plaatsnemen. Dank u wel. Het woord is aan de heer Boucke van D66.

De heer Boucke (D66):

Dank u wel, voorzitter. Net is er door de Kamer gesproken over de zorgwekkende situatie met Oekraïne. Er dreigt oorlog aan de grens. De EU en Rusland zijn geen vrienden, maar we zijn wel afhankelijk van Russisch gas. Als Rusland de gaskraan dichtdraait, kan Europa dit niet zomaar opvangen, zo kopte NU.nl dit weekend.

Voorzitter. Ik sta hier vandaag als Nederlander en als Europeaan. Als Nederlander maak ik mij zorgen. Kunnen wij ons huis nog verwarmen? Kan de belofte aan Groningen voor het dichtdraaien van de gaskraan nog wel doorgang vinden? Maar ook als Europeaan maak ik me ernstige zorgen. Europa is, nog veel meer dan Nederland, al op korte termijn afhankelijk van Russisch gas. In het artikel op NU.nl wordt gesproken over weken totdat we in een donker scenario terechtkomen in Europa.

Afgelopen oktober vroeg mijn fractie om het gezamenlijk aanleggen van gasreserves en het gezamenlijk inkopen van gas in Europa. Voorzitter, via u richt ik me tot minister Jetten. Uw collega Rutte zei toen dat dit op korte termijn niet haalbaar was, maar inmiddels is deze vraag wat D66 betreft nog veel urgenter geworden. Mijn vraag aan de minister is: wat gaat het kabinet doen om ervoor te zorgen dat Europa wel een gezamenlijke gasstrategie heeft voor zowel inkoop als de voorraden en hoe zorgt het ervoor dat het huis van de Nederlanders verwarmd blijft?

De voorzitter:

Dank u wel. Ik geef het woord aan de minister.

Minister Jetten:

Voorzitter. Dank aan de heer Boucke voor deze vragen. Ik ben eigenlijk wel blij dat dit onderwerp aan de orde komt in het vragenuurtje. We hebben bij het vorige onderwerp, de situatie in Oekraïne, gezien dat het veel mensen bezighoudt en dat veel mensen zich ook afvragen welke impact de gang van zaken daar heeft op mensen in Nederland en elders in Europa. Vooropgesteld: de gasvoorraden in Nederland zijn op dit moment voldoende op orde, waarbij we in een normale situatie bij een normale winter onze beschermde gebruikers deze hele periode van gas kunnen

voorzien. De huishoudens en de ziekenhuizen zijn de beschermde gebruikers die daarbij vooropstaan.

De heer Boucke vraagt wat er gebeurt als Rusland de gaskraan volledig dichtdraait en of Europa dat dan zomaar kan opvangen. Daarop is het eerlijke antwoord: nee, dat kan Europa niet zomaar opvangen. Dat is ook de reden waarom dit kabinet, ook in afstemming met de Europese lidstaten, veel aandacht heeft voor de ontwikkelingen in Rusland en Oekraïne en de gevolgen daarvan op de gas- en energiemarkt.

Als u mij toestaat, voorzitter, lijkt het mij goed om een aantal feiten van de huidige situatie even te delen. Russisch gas maakt op dit moment zo'n 20% uit van de totale Europese import en die 20% valt niet makkelijk op te vangen in een toch al krappe internationale gasmarkt. Die 20% is wel fors lager dan in voorgaande jaren, waarbij we zo'n 40% van de totale Europese behoefte uit Rusland hebben gehaald. We zien dat we de afgelopen tijd al meer Ing importeren. Dat geldt voor Nederland maar ook voor andere Europese lidstaten. Dus die mindere export uit Rusland wordt opgevangen met Ing van de internationale markt. De vraag is nu hoe zich dat de komende weken en maanden gaat ontwikkelen.

Allereerst is de vraag of er sprake gaat zijn van het stopzetten van Russische gasleveranties. Is dat volledig of gedeeltelijk en voor een hoelange periode zal dat het geval zijn? Op dit moment komt 66% van het Russisch gas via Nord Stream 1, een deel van het resterende gas via Oekraïne en een deel via de leidingen die richting Turkije lopen. Het is ook relevant wanneer deze gasonderbreking gaat plaatsvinden. Is dit in de winter, dan is de impact daarvan natuurlijk groter. Duurt het langer dan een aantal dagen of weken, dan zal je op een gegeven moment ook in Europa in een toch wel spannende situatie terechtkomen. Uit risicoanalyses van de Europese netbeheerders en gasleveranciers blijkt dat het volledig wegvallen van de Russische aanvoer met name in Oost-Europa en Finland echt direct grote gevolgen heeft. In Noordwest-Europa kunnen we vanwege die gasvoorraden voorlopig vooruit, maar zullen de temperatuur, dus het weer, en de duur van die Russische onderbreking wel degelijk impact hebben.

Wat doen we dan en hoe bereiden we ons daarop voor? Dat is een terechte vraag. De Kamer heeft in 2019 het Bescherm- en Herstelplan Gas ontvangen. Daarin zijn maatregelen afgesproken over hoe we huishoudens en ziekenhuizen, de beschermde gebruikers, zo lang mogelijk van gas kunnen voorzien. Daarin is ook afgesproken welk escalatiepad we aflopen om met extra maatregelen eventuele schaarste van gas op een goede manier te verdelen.

Tot slot, voorzitter. Ik ben afgelopen week al naar de informele Energieraad afgereisd. Daar was natuurlijk ook dit onderwerp een belangrijk onderdeel van het gesprek met de collega's. We hebben daar afgesproken goed informatie uit te wisselen en de komende weken de vinger aan de pols te houden om te weten: wat doen de Russen, welke impact heeft dat op Europa en hoe kan Europa zich daar goed op voorbereiden? Ik ben zelf met de collega's van EZK met verhoogd tempo het Bescherm- en Herstelplan Gas verder aan het uitwerken. Binnenkort zal ik ook de motie-Erkens, die daarover gaat, uitvoeren en met een aanvullende Kamerbrief de Kamer over de stand van zaken informeren.

De heer **Boucke** (D66):

Dank aan de minister voor de uitgebreide beantwoording van de vragen. Maar ik ben niet helemaal gerust en volgens mij geldt dat ook voor de mensen die thuis kijken. Daarom heb ik een paar vervolgvragen, om even een slagje dieper te gaan. Welke rol kan de import van met name Ing vanuit andere gebieden van de wereld, bijvoorbeeld vanuit de VS, spelen bij dit probleem? De minister zegt: er is een probleem; ik heb ook niet meteen een oplossing, maar we zijn er in Europa mee bezig en we hebben het er afgelopen weekend over gehad. Wat zijn de mogelijke oplossingen waar de minister aan denkt? Dan denk ik specifiek aan de import uit gebieden waar we wél bevriend mee zijn.

Dan heb ik nog wat andere vragen aan de minister. Hoe zit het met de verplichte vullingspercentages voor gas, zoals die in het coalitieakkoord zijn afgesproken? Gaat de minister daar nu meteen en voortvarend mee aan de slag?

Ten slotte wil ik toch nog een reactie van de minister op het punt dat ik maakte over Groningen.

Minister **Jetten**:

De heer Boucke heeft nog een aantal concrete vragen gesteld. Ik zal proberen om daar een zo kort mogelijk antwoord op te geven.

Je ziet dat de gasmarkt zich de afgelopen tijd al flink heeft gezet, omdat er op dit moment al minder import vanuit Rusland naar Europa plaatsvindt. We zien dat andere gasleveranciers, zoals Noorwegen, daar al op zijn ingesprongen en echt maximaal leveren op dit moment. Daarnaast is de import van Ing op dit moment fors hoger dan in de voorgaande jaren. De Nederlandse overslagcapaciteit van Ing draait al op zo'n 90%. We zien dat een aantal andere lidstaten ook volop aan het nadenken zijn over hoe zij de Ing-import verder kunnen verbeteren. De premier besprak onlangs ook met zijn Duitse collega hoe de Ing-import in Duitse havens kan worden versterkt.

De heer Boucke vraagt terecht naar de afspraak in het coalitieakkoord over verplichte vullingspercentages. Dat is in Nederland voor een aantal opslagen al goed geregeld in het Norg Akkoord, maar we willen dat ook graag voor de andere gasopslagen in Nederland. Ik zal met mijn collega voor Mijnbouw ervoor zorgen dat de uitwerking van dit deel van het coalitieakkoord zo snel mogelijk naar de Kamer gaat.

Dan tot slot, Groningen. Het is terecht dat de heer Boucke daarbij stilstaat en dat mensen daar bezorgd over zijn. Ik had het net al over het Bescherm- en Herstelplan. Nederland heeft daarin afspraken gemaakt over hoe we in gevallen van schaarste bepaalde sectoren vragen om af te schakelen of af te schalen in het gasverbruik, zodat we zo lang mogelijk huishoudens en ziekenhuizen en andere beschermde gebruikers van gas kunnen voorzien. Wij zijn ons nu eigenlijk op alle mogelijke scenario's aan het voorbereiden. Wij zullen ook vanuit EZK de komende tijd met een aantal grootverbruikers van gas in Nederland gesprekken voeren om nog beter te weten hoeveel zij gebruiken en wat de eventuele maatschappelijke impact zal zijn als wij hun vragen om in te grijpen. Ik wil op dit moment eigenlijk nog niet speculeren op de extreme situatie waarin al die maatregelen onvoldoende zijn en we naar

Groningen moeten gaan kijken. Ik denk dat iedereen, zowel het kabinet als de Kamer, absoluut niet wil dat we ook het Groningenveld moeten aanspreken. We zullen er dan ook alles aan doen om dat te voorkomen. Maar laten we daar niet op vooruitlopen. Met het Bescherm- en Herstelplan proberen we nu te doen wat we kunnen.

De **voorzitter**:

Dank u wel. De heer Boucke, tot slot.

De heer **Boucke** (D66):

Nogmaals dank aan de minister voor de beantwoording. Ik wil afsluiten met een oproep aan het kabinet om zelf proactief de Kamer maar ook het Nederlandse publiek te informeren over deze kwestie. Het houdt mensen bezig. De energieprijzen houden mensen bezig. De vraag of we voldoende gas hebben, houdt mensen bezig. En de vraag waar we het gas vandaan halen, houdt mensen bezig. Ik heb nog een hele specifieke vraag aan de minister. Afgelopen donderdag heeft de Kamer in het debat over Rusland gevraagd om de scenario's voor onze energievoorziening in kaart te brengen. De situatie is nu nog actueler. Ik vraag het kabinet om deze scenario's zo snel mogelijk naar de Kamer te sturen.

Minister **Jetten**:

Deze crisis onderstreept des te meer hoe belangrijk het is dat we als Europa voor het voorzien in onze energiebehoefte meer onafhankelijk worden. Dat is een langetermijnstrategie voor de komende tien jaar, maar met deze crisis wordt onderstreept waarom het zo belangrijk is dat we dat aan het doen zijn. Ik ben het helemaal met de heer Boucke eens. Ik zal de komende weken zorgen voor een zeer intensieve afstemming met de Europese Commissie en de Europese lidstaten, zodat we eventuele klappen op de gasmarkt de komende tijd kunnen opvangen.

De **voorzitter**:

Ik dank u wel. Er zijn een aantal vervolgvragen. Ik wil de leden vragen om korte vragen te stellen. Allereerst mevrouw Leijten van de SP, dan de heer Jansen van Forum voor Democratie, de heer Bontenbal van het CDA, de heer Stoffer van de SGP, mevrouw Kröger van GroenLinks, mevrouw Theunissen van de Partij voor de Dieren en de heer Erkens van de VVD. Allereerst dus mevrouw Leijten van de SP.

Mevrouw **Leijten** (SP):

De grootste irritatie van een Kamerlid is als een bewinds-persoon geen antwoord geeft op een "wat als"-vraag. Ik denk dat menig journalist daarover mee kan praten. Hoe verwonderlijk is het dan dat deze minister op een "wat als"-vraag uitgebreide antwoorden heeft voorbereid? Dat is toch iets gekks. Ik zou de minister willen zeggen dat hij de angst voor een hoge energierekening en de angst voor een militair conflict aan de randen van Europa niet moet gebruiken om de discussie over onze energielevering te voeren.

De **voorzitter**:

Dank u wel. De minister.

Mevrouw **Leijten** (SP):

Nee, voorzitter. De berichten gaan over elkaar heen. Ze zijn tegenstrijdig. Scenario's uitwerken is slim, maar met angstzaaierij en bangmakerij is niemand gediend. De hoge energieprijzen in Nederland komt voornamelijk omdat Nederland inkoop op de markt, die flexibel is, en wij hele hoge belastingen hebben. Daar moet dan ook eerlijk over worden gedaan.

Minister **Jetten**:

Het was totaal niet mijn intentie om hier angst te zaaien, integendeel, dus excuses richting mevrouw Leijten als ik die indruk net wel heb gewekt. Ik heb deze vraag van de heer Boucke ook aangegrepen om te proberen de feitelijke situatie op dit moment zo goed mogelijk te omschrijven. Zoals u weet, heeft het vorige kabinet maatregelen genomen om de stijging van de energierekening van huishoudens voor een deel te compenseren. We zullen dit voorjaar opnieuw kijken naar de stand van zaken rondom de energierekening.

De heer **Jansen** (FVD):

De minister noemde net dat we de discussie over Groningen niet zouden moeten voeren, maar ik wil daar toch nog een vraag over stellen. De vulgraad van onze gasreserves is op dit moment extreem laag. Als er een koude winter aankomt, hebben we een groot probleem. Dan gaan de prijzen extreem stijgen. Tegelijkertijd zitten we wel op het grootste aardgasveld van Europa, waar nog 500 miljard kuub in de grond zit. Natuurlijk is het heel verschrikkelijk dat de Groningers al decennia niet worden gecompenseerd.

De **voorzitter**:

Uw vraag?

De heer **Jansen** (FVD):

Als we die mensen nou gewoon fatsoenlijk compenseren ... Er zijn mogelijk 100.000 mensen die schade hebben. Als we die twee ton geven, is dat nog steeds maar een fractie van de totaalopbrengst van wat nu nog in de grond zit in Groningen. We zouden totaal onafhankelijk kunnen zijn van Rusland. Zeker deze situatie toont aan dat we dat zouden moeten doen. Hoe kijkt de minister daarnaar?

Minister **Jetten**:

Het standpunt van Forum voor Democratie is helder, namelijk: pomp het Groningenveld maar leeg en zoek het maar uit in Groningen. Het kabinet heeft, met zeer brede steun van deze Kamer, een andere afweging gemaakt, namelijk zo snel mogelijk volledig stoppen met gaswinning uit het Groningenveld. Het kabinet zal er ook alles aan doen om die belofte richting de Groningers gestand te doen.

De **voorzitter**:

Een korte vraag, zonder een hele toelichting; dat geldt ook voor u, meneer Jansen. Uw vraag.

De heer **Jansen** (FVD):

Een hele korte vraag: dit is toch gewoon in het nationaal belang? We kijken nu toch naar een potentieel heel zwart scenario. Niemand weet wat er gaat gebeuren met Rusland. Laten we hopen dat het goed gaat, maar stel dat het wel fout gaat. Dan komen we in een hele vervelende situatie met betrekking tot ons gas. Dan moeten we die optie toch openhouden? Dan moeten we toch gaan kijken of we toch in Groningen moeten gaan boren? Natuurlijk moeten we die mensen dan schadeloosstellen, maar dat moet een optie zijn.

Minister **Jetten**:

Je moet je natuurlijk altijd op alle mogelijke scenario's voorbereiden, maar ik onderstreep nogmaals dat het kabinet er alles aan zal doen om te voorkomen dat we daar het Groningenveld voor nodig hebben. Met het Bescherm- en Herstelplan kunnen we er met een heel pakket aan maatregelen voor zorgen dat beschermde gebruikers, dus huishoudens en ziekenhuizen, zo lang mogelijk van gas worden voorzien. Nu gaan speculeren over eventuele gaswinning in Groningen helpt ook niet om de rust te bewaren. Wat dat betreft heb ik de waarschuwing van mevrouw Leijten net goed in de oren geknoopt.

De **voorzitter**:

Dan geef ik het woord aan de heer Bontenbal van het CDA. Gaat uw gang.

De heer **Bontenbal** (CDA):

Leveringszekerheid gaat er niet alleen over of je wel of geen gas hebt, maar ook tegen welke prijs dat is en hoe volatiel die prijs is. Ik maak me daar erg veel zorgen over, en met mij de CDA-fractie. Als je kijkt naar mensen die ...

De **voorzitter**:

Ik wil graag een vraag horen, zonder hele inleidingen.

De heer **Bontenbal** (CDA):

Er komen soms duizenden euro's bovenop de energierekening van mensen. Glastuinders laten de helft van hun kassen leeg staan. Wat gaat u doen om de energierekening voor zowel huishoudens als bijvoorbeeld glastuinders binnen de perken te houden? Die is vele malen hoger dan de compensatie die er nu voor wordt gegeven.

Minister **Jetten**:

Zowel mijn voorganger als de premier heeft al eerder aan de Kamer toegezegd dat we continu blijven kijken of het compensatiepakket van eind vorig jaar voldoende is om de gestegen energierekening voor een deel te compenseren. De komende maanden zullen we dat dan ook doen, op basis van hoe de energieprijzen zich de rest van het jaar ontwikkelen. Mijn aandacht gaat dan in het bijzonder uit naar huishoudens maar, zoals de Kamer heeft gevraagd, natuurlijk ook naar het mkb en de glasbouw. Ik kom daar hopelijk in de loop van het voorjaar bij u op terug. Of nee, niet hopelijk; we zullen dat sowieso doen, want dat hebben we uw Kamer ook toegezegd.

De voorzitter:

De heer Stoffer van de SGP en dan mevrouw Kröger van GroenLinks.

De heer Stoffer (SGP):

Voorzitter. Ik was zaterdag bij de bloemist, die klaagde over de hoge bloemenprijzen door de zo hoge gasrekening. Ik spreek heel wat mensen die een failliete energieleverancier hadden en nu hele hoge voorschotten betalen. Mijn vraag aan de minister is, misschien in het verlengde van zojuist, of hij er rekening mee houdt dat de rekeningen dadelijk nog veel hoger kunnen worden. Of kan hij mij garanderen dat dat niet het geval gaat worden?

Minister Jetten:

Nee, die garanties kan ik niet geven. In het meest extreme scenario, waarin de Russische gaskraan naar Europa echt volledig dichtgaat en waarin die 20% helemaal wegvalt, gaat dat een effect hebben op de markt. Dan gaat de prijs van gas en lng in dat spel van vraag en aanbod omhoog. We kijken dus niet alleen naar hoeveel Russisch gas deze kant opkomt, of het minder wordt en of we daarop kunnen anticiperen, maar we kijken in afstemming met de Europese collega's ook wat dat betekent voor de gas- en energieprijzen. Dat gaat niet alleen om de gasrekening thuis, maar ook om de prijs van elektriciteit in gasgestookte centrales. Die prijsontwikkeling is daar dus zeker onderdeel van. Mochten we daar de komende tijd enorme schommelingen en ontwikkelingen in zien, dan zal ik u daarover informeren.

De heer Stoffer (SGP):

Dank voor het antwoord — informeren is natuurlijk prachtig — maar ik zie nu al mensen die in de problemen zitten doordat ze een voorschotrekening krijgen van honderden euro's meer dan eerst. Kan de minister mij op zijn minst garanderen dat hij er voor mensen met een smalle beurs voor gaat zorgen dat ze niet in de problemen komen?

Minister Jetten:

Ik ga hier geen 100% garanties afgeven, maar toen het vorige kabinet de compensatie in het najaar vaststelde, heeft de Kamer het kabinet bijgestuurd om die compensatie veel meer te richten op huishoudens met een smalle beurs. Ik denk dat het verstandig is dat de Kamer dat toen heeft gedaan. Mochten we in het voorjaar aanvullende maatregelen moeten nemen, dan vermoed ik zomaar dat dit kabinet in het bijzonder naar mensen met een kleinere portemonnee zal kijken. Persoonlijk zeg ik dat ik de afgelopen tijd wel geschrokken ben van hoeveel Nederlanders met flexibele contracten zitten. Daarmee kan dus snel een enorm effect optreden als er grote schommelingen zijn in de prijs. Ik ben daar zelf over aan het nadenken en ik wil er graag met de commissie voor Klimaat en Energie over van gedachten wisselen: wat kunnen we doen om de positie van consumenten in die energiemarkt in dit soort extreme situaties beter te beschermen?

De voorzitter:

Mevrouw Kröger, GroenLinks, dan mevrouw Teunissen en dan de heer Erkens.

Mevrouw Kröger (GroenLinks):

Ik ben blij om van de minister te horen dat hij echt wil gaan kijken hoe mensen die nu al lijden onder energiearmoede beschermd kunnen worden in een situatie waarin we geen controle hebben over de gasprijs, want daar gaat dit over. Een ander instrument is het afschakelplan. De minister had het er al over in de beantwoording. Mijn vraag is eigenlijk: waar staat dat met betrekking tot de juridische borging en echte, concrete stappen? Zijn wij voorbereid? De situatie waar we het nu over hebben, zou heel snel kunnen optreden. Hebben we in dat als-dansscenario juridische instrumenten om bijvoorbeeld te zorgen dat bedrijven minder gas gaan gebruiken? Hebben we een maatschappelijke oproep klaar om ervoor te zorgen dat mensen minder gas gaan gebruiken?

Minister Jetten:

Een hele goede vraag van mevrouw Kröger. In het Bescherm- en Herstelplan Gas, dat in 2019 naar de Kamer is gestuurd, zitten echt heel veel mogelijke maatregelen. Een deel daarvan heeft een wettelijke juridische basis nodig. Dat is nog niet op alle elementen al helemaal uitgewerkt en door de Kamer vastgesteld. In sommige situaties zullen we gelukkig kunnen teruggrijpen op oudere wetgeving, maar het Bescherm- en Herstelplan Gas is ook een implementatie van een Europese richtlijn. Ik wil dat zo snel mogelijk afmaken. Alle instrumenten die we nog niet in deze crisis kunnen inzetten, moeten we wel voor een eventuele toekomstige crisis paraat hebben. Maar we kunnen dus gelukkig ook terugvallen op oudere wetgeving. Als dat nodig is, zullen we dat ook doen. In de uitvoering van de motie-Erkens zal ik u binnenkort nader informeren over de stand van zaken rond de uitwerking van het plan.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Het is inderdaad heel erg belangrijk dat dat afschakelplan er komt. De minister zei terecht dat we op structurele basis toe moeten naar minder gasverbruik. Ik vraag me af hoe dat zich verhoudt tot de plannen waarin gas als een transitiebrandstof wordt gezien. Hoe verhoudt zich dat tot elkaar? In de waterstofeconomie zie je dat gas wordt beschouwd als iets waar we nog vrij lang mee kunnen doen. Moeten we ook daar niet zo snel mogelijk een andere keuze in maken?

Minister Jetten:

Een belangrijk thema, waar we de komende tijd denk ik ook vaak over komen te spreken. Ik probeerde dat net ook te zeggen, maar toen heb ik het niet helemaal goed verwoord, want daar sloeg mevrouw Leijten op aan. Maar ik denk wel dat dit soort crisissituaties laat zien hoe kwetsbaar we zijn als we van fossiele brandstoffen én van externe leveranciers afhankelijk zijn. Dat dwingt ons om nog beter na te denken over de vraag of we nu met de juiste transitie bezig zijn om ervoor te zorgen dat we ook op energiegebied zo veel mogelijk onafhankelijk worden. Daarbij moeten we altijd ook kijken hoe we huishoudens en ondernemers op een goede manier in die transitie kunnen meenemen. Ik hoop richting mevrouw Leijten dat ik deze vraag daarmee iets genuanceerder heb beantwoord dan de vorige vraag.

De voorzitter:

Ik zie mevrouw Leijten knikken. Dan geef ik tot slot het woord aan de heer Erkens van de VVD.

dering tot 15.00 uur. Dan starten we met de beëdiging van een nieuwe collega.

De vergadering wordt van 14.52 uur tot 15.00 uur geschorst.

De heer Erkens (VVD):

Vorige zomer werd het kabinet — dat was nog het vorige kabinet, het demissionaire kabinet — vaak gewaarschuwd voor de situatie op de wereldwijde energiemarkt. Toen zijn we van te optimistische scenario's uitgegaan. Op welk scenario baseert de minister het huidige beleid? Kijkt hij hierbij ook naar de niet-beschermden gebruikers, bijvoorbeeld de industrie en glastuinbouw?

Minister Jetten:

Ik vind dat we ons op dit moment moeten voorbereiden op alle mogelijke scenario's. Wij laten bij EZK verschillende scenario's doordenken, waarbij we ook echt het meest negatieve scenario in beeld willen hebben, waarbij Rusland voor langere tijd de gaskraan volledig dichtdraait. Dan kun je pas zien of je echt alle maatregelen in je toolbox hebt zitten om in te grijpen. Dat is antwoord op het eerste deel van de vraag.

Het tweede deel: de focus is wel echt, ook vanuit het Bescherm- en Herstelplan Gas, gericht op de beschermden gebruikers, dus huishoudens en ziekenhuizen. Onderdeel van het Bescherm- en Herstelplan Gas is ook dat we op een gegeven moment grootgebruikers kunnen vragen om hun gasverbruik af te schalen, zodat huishoudens en ziekenhuizen zo lang mogelijk van gas worden voorzien. Maar ik weet dat een deel van uw Kamer naast over verplichte vulgraden voor de beschermden gebruikers ook graag wil nadenken over hoe we de niet-beschermden gebruikers beter kunnen wapenen tegen dit soort fluctuaties op de markt. Dat is op korte termijn niet reëel. We zullen, denk ik, goed met elkaar van gedachten moeten wisselen over hoe groot we de rol van de overheid erin zien om ook de niet-beschermden gebruikers beter te wapenen tegen dit soort situaties.

De heer Erkens (VVD):

Nog even over die grootverbruikers die mogelijk moeten afschalen. Kunt u toezeggen dat u daarop in de brief die u de Kamer doet toekomen wat meer toelichting gaat geven, ook op hoe u verwacht daarmee om te gaan? Dat creëert natuurlijk ook economische ontwrichting, mensen die tijdelijk niet kunnen werken en ga zo maar door.

Minister Jetten:

Zeker, dat is een terecht punt. Wij gaan de komende tijd nader in gesprek met een aantal van die grootgasverbruikers. Daarbij willen we heel goed begrijpen wat inderdaad de maatschappelijke en economische impact is als we zo'n bedrijf in een extreme situatie vragen om af te schalen in het gasverbruik, want dat kunnen we dan meewegen in de brede, moeilijke keuze die we in zo'n geval zouden moeten maken.

De voorzitter:

Dank u wel. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van het mondelinge vragenuur. Ik dank de minister voor Klimaat en Energie voor zijn aanwezigheid hier en schors de verga-